

Вітер Володимир*аспірант**Державний університет «Житомирська політехніка»*<https://orcid.org/0009-0009-5391-4950>**Вітер Світлана***к.пед.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**Поліський національний університет*<https://orcid.org/0000-0003-4350-8077>

Іноземні інвестиції як фактор забезпечення економічної безпеки України

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи понять «безпека», «національна безпека», «економічна безпека», «інвестиційна безпека» та взаємозв'язки в системі складових національної безпеки держави. Визначено необхідність залучення іноземних інвестицій з урахуванням економічної безпеки. Запропоновано авторське розуміння дефініції «інвестиційна безпека у сфері іноземного інвестування». Здійснено характеристику національних інтересів у сфері інвестиційної безпеки, визначено напрями формування системи її забезпечення. Виявлено джерела загроз залучення іноземних інвестицій для вітчизняної економіки. Досліджено динаміку платіжного балансу за фінансових рахунком та обсяги прямих іноземних інвестицій за 2014–2023 рр., що дає уявлення про інвестиційний клімат країни. Варто звернути увагу на значення показника інвестиційної привабливості України, яке від початку повномасштабної військової агресії є найменшим за останнє десятиліття. Це свідчить про те, що інвестиційний клімат в Україні не сприяє зростанню обсягу іноземних інвестицій. Зосереджено увагу на аналізі основних індикаторів інвестиційної безпеки, зокрема індексі інвестиційної привабливості та відношенні чистого приросту ПІ до рівня ВВП. З'ясовано, що з 2016 року переважно спостерігається дефіцит платіжного балансу, а також частка нагромадження прямих інвестицій у співвідношенні до ВВП не досягає рівня порогового значення індикатора. Виділено, що окрім загальнодержавних факторів безпеки існують, ті які залежать безпосередньо від діяльності суб'єктів господарювання, зокрема рівень оперативності обліково-аналітичного забезпечення іноземних інвестицій. Визначено основні напрями забезпечення економічної безпеки у процесі залучення іноземного капіталу.

Ключові слова: іноземні інвестиції; інвестиційна безпека; економічна безпека; національна безпека; загрози; інвестиційна привабливість; платіжний баланс.

Актуальність теми. У сучасних умовах воєнного стану безпека стала домінуючою потребою та основним фокусом наукових досліджень. Особливого значення набуває економічна безпека країни, нехтування якою може призвести до занепаду галузей економіки, банкрутству суб'єктів господарювання та в цілому до підриву системи забезпечення життєдіяльності населення та втрати суверенітету.

Серед загроз економічній безпеці є погіршення становища в інвестиційній сфері, на яку сильно вплинуло повномасштабне вторгнення агресора на територію України. Суттєво скоротилася інвестиційна спроможність держави. Наявні внутрішні інвестиційні ресурси економіки певним чином спрямовані на оперативне подолання наслідків воєнної агресії. За умов недостатності внутрішніх заощаджень постає необхідність залучення іноземного капіталу. У свою чергу воєнні ризики впливають на міжнародні інвестиційні потоки, зводячи нанівець зацікавленість іноземних інвесторів вкладати свої ресурси в об'єкти країни, у якій йде війна. Тому проблема забезпечення зовнішньої інвестиційної привабливості як у теперішній час, так і в період післявоєнного відновлення є надзвичайно нагальною для національної економіки. При цьому важливим залишається питання про те, які межі залучення іноземних інвестицій не лише не загрожуватимуть національній безпеці, а й стимулюватимуть економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Теоретико-методологічні основи комплексної проблеми створення належних умов забезпечення національної безпеки знаходять відображення у працях В.Білого, В.Михальчук, Т.Блистів, В.Колесник, П.Пригунова, К.Карпової, О.Мартина. Серед дослідників, які приділяли увагу структурі та змісту інвестиційної безпеки, у тому числі в контексті проблематики забезпечення економічної безпеки можна виділити О.Барановського, С.Бугеру, Л.Закревську, А.Заїнчковського, К.Крамаренко, Т.Затонацьку, М.Мороз, К.Новікову, О.Щербань, А.Сімахову. Перспективи імплементації світового досвіду у забезпечення інвестиційної безпеки досліджує

І.Польова. Однак, зазначені вище проблеми актуалізувалися під впливом введення воєнного стану в Україні, що породжує необхідність проведення подальших наукових досліджень.

Метою статті є дослідження проблем залучення іноземних інвестицій у контексті забезпечення економічної безпеки держави в умовах сучасного рівня загроз.

Викладення основного матеріалу. У межах системи забезпечення економічної безпеки України важливим фактором є зосередження зусиль в інвестиційній сфері. У контексті дослідження простежимо ланцюжок трактувань категорій «безпека», «національна безпека», «економічна безпека», «інвестиційна безпека» та характер їх взаємозв'язків у системі.

Так, під поняттям «безпека» розуміють стійкий стан суспільної системи, пов'язаної з її здатністю зберігати свою цілісність та динамічну рівновагу шляхом певних механізмів незалежно від внутрішніх та зовнішніх впливів.

У Законі України «Про національну безпеку України» сутність національної безпеки зводиться до захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [9].

На наш погляд, національну безпеку варто розглядати як складну систему взаємопов'язаних елементів (рис.1): національних інтересів та цілей державної політики, зовнішніх та внутрішніх чинників, що створюють небезпеку, захист національних інтересів, за якого забезпечується сталий розвиток суспільства шляхом виваженого механізму державної політики (у політичній, військовій, екологічній, соціальній, інформаційній, технологічній, економічній сферах) з метою виявлення, запобігання та нейтралізації реальних та потенційних загроз.

Рис. 1. Інвестиційна безпека у структурі національної безпеки держави

Визначення структури національної безпеки та економічної безпеки у її складі дозволяє передбачити, які суспільні інтереси та відносини необхідно взяти під захист від негативного впливу загроз.

Рівень ефективності забезпечення національної безпеки безпосередньо визначається станом економіки держави, оскільки реалізацію національних інтересів здебільшого обумовлюють відповідні економічні можливості. Отже, економічна безпека є провідною складовою національної безпеки, яка у вітчизняних нормативних актах трактується як стан національної економіки, що характеризує її здатність до сталого та збалансованого зростання, зберігаючи стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз та високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі.

Економічна безпека складається з низки функціональних елементів. Основою її матеріалізації являється інвестиційна безпека, однозначного визначення сутності якої на сьогодні немає. Одні науковці під даним поняттям розуміють рівень інвестування економіки, який може забезпечити розширене її відтворення, раціональність реструктуризації та технологічне переозброєння. Інші вбачають в інвестиційній безпеці можливість накопичення капітальних вкладень.

У методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки висвітлено сутність інвестиційно-інноваційної безпеки як стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості [6].

Виходячи з вказаного вище, під інвестиційною безпекою у сфері іноземного інвестування ми розуміємо досягнення такого рівня іноземних інвестицій, який би дозволив оптимально задовольнити поточні потреби вітчизняної економіки в необхідних обсягах та структурі зовнішніх інвестицій, їх оптимального співвідношення з внутрішніми інвестиціями, спрямованими за кордон з метою підтримання позитивного національного платіжного балансу як індикатору стану та розвитку національної економіки. Тобто інвестиційну безпеку можна характеризувати з однієї сторони станом перебування економіки, а з іншої – процесом ефективності формування та використання капіталовкладень. Значущість активізації іноземного інвестування в системі забезпечення економічної безпеки держави визначається низкою національних інтересів, структурованих у табл.1.

Таблиця 1

Національні інтереси в системі забезпечення інвестиційної безпеки держави

Період формування національних інтересів	Зміст
Короткостроковий	Розвиток нових виробничих потужностей та робочих місць; прискорення модернізації виробництв на основі сучасних технологій; підтримка вітчизняних товаровиробників, вдосконалення конкурентного середовища; переймання закордонного досвіду і навичок у сфері управління; захист вітчизняної економіки від експансії іноземних транснаціональних корпорацій на неприйнятних умовах; протидія непродуктивному відпливу капіталу за межі країни; уникнення зростання залежності від іноземного капіталу та виникнення дефіциту платіжного балансу, запобігання інвестиційним ризикам
Середньостроковий	Покращення діяльності та забезпечення ліквідності підприємств; вихід на зовнішні ринки, розширення та диверсифікація експортного потенціалу; забезпечення ефективності перерозподілу капіталу з низько технологічних до високотехнологічних галузей економіки; розвиток фондового ринку та інститутів спільного інвестування; забезпечення якісної структури та динаміки іноземного інвестування, яке задовольняє потреби вітчизняної економіки
Довгостроковий	Формування сприятливого інвестиційного клімату; забезпечення структурної перебудови економіки на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку

Джерело: узагальнено на основі [2]

Формування системи забезпечення належного рівня інвестиційної безпеки має включати такі напрями: визначення складових інвестиційної безпеки та аналіз загроз щодо її забезпечення; вибір індикаторів інвестиційної безпеки, критерії, заходів та інструментів її забезпечення; оцінку та аналіз стану інвестиційної безпеки і прогнозування її рівня у перспективі коротко-, середньо-, довгострокового забезпечення національних інтересів.

Основні загрози залучення іноземних інвестицій для вітчизняної економіки проявляються у поглибленні структурних диспропорцій товарних і фінансових ринків; монополізації тих чи інших соціально значущих сфер господарювання або ринків збуту з відповідним зниженням конкурентних позицій вітчизняних виробників; нераціональній експлуатації місцевої сировинно-ресурсної бази та виробничих потужностей; широкомасштабній репатріації прибутків; недостатньому використанні можливостей виходу українських підприємств на міжнародні фінансові ринки; браку державної інвестиційної стратегії, що ускладнює раціональність оцінки інвестиційних ризиків; зростання негативного сальдо платіжного балансу тощо. Зокрема, визначення динаміки платіжного балансу дає уявлення про економічне становище країни на основі балансу зовнішньої заборгованості та привертає увагу до необхідних напрямків його регулювання з метою досягнення необхідного рівня економічної безпеки держави. Величина дефіциту бюджету визначає масштаби зовнішніх запозичень та розкриває сукупний відтік інвестицій, що перевищує приплив валюти. Як наслідок – зменшення кількості валютних резервів і стагнація економіки. Так, в Україні впродовж 2016–2019 років, а також у 2021 та 2023 роках спостерігався дефіцит платіжного балансу (табл. 2). Отже, інвестування української економіки, здебільшого, відбувається на умовах зовнішнього боргу.

Динаміка платіжного балансу України за фінансовим рахунком, млрд дол. США

Рік	Обсяг інвестицій						Сальдо фінансового рахунку
	Прямі інвестиції		Портфельні інвестиції		Інші інвестиції		
	активи	пасиви	активи	пасиви	активи	пасиви	
2014	0,55	0,85	-	-2,70	1,51	-5,73	9,11
2015	0,04	-0,20	-	0,37	0,56	-3,87	4,64
2016	0,17	4,13	-0,08	0,22	-2,76	-3,31	-3,12
2017	0,23	3,68	-	1,8	0,63	1,00	-6,04
2018	0,12	4,97	0,03	2,11	2,00	2,66	-9,27
2019	0,62	5,80	0,41	5,54	5,91	4,48	-10,07
2020	0,36	0,30	0,15	-0,68	6,28	3,47	3,27
2021	0,44	7,95	-0,07	0,95	7,75	1,90	-4,35
2022	0,03	0,25	0,64	-1,38	20,97	12,04	11,05
2023*	0,13	4,34	2,25	-0,48	11,28	27,02	-18,87

*попередні дані

Джерело: сформовано на основі [10]

Можна прослідкувати те, що збільшення від'ємного сальдо відбувалося напередодні економічних криз та пов'язане з розширенням державних запозичень і пошуками альтернативних джерел покриття цього дефіциту. Головними причинами відтоку капіталу були у 2014–2015 рр. нестабільність економічного та політичного стану в Україні, пов'язана з початком революції гідності, окупацією Криму та війною на сході, невизначеність ситуації у 2020 році через початок масового карантину, у 2022 році початок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України. Обсяги державних витрат, що суттєво позначилися на стані платіжного балансу визначаються в тому числі й виплатами за кредитами міжнародних організацій.

Характерною особливістю платіжного балансу у 2023 році стало найбільше значення від'ємного сальдо фінансового рахунку протягом останнього десятиліття, у 2022 році воно було позитивним і перевищило рівень 2014 року на 21,3 % або на 1,94 млрд дол. США.

До важливих факторів інвестиційної безпеки належить структура мотивів іноземних інвесторів, які можуть мати різний вплив на економіку країни. Якщо інвестори, які здійснюють пряме інвестування зацікавлені у довгострокових інтересах до підприємства шляхом вкладання реальних активів та ефективного контролю за реципієнтом, то портфельні інвестори зацікавлені у тому, аби заробити на різниці між ціною купівлі та продажу цінних паперів у короткостроковій (інструменти грошового ринку) або довгостроковій (боргові зобов'язання та векселі) перспективі без активної участі в управлінні інвестованими суб'єктами господарювання.

Тобто, іноземні портфельні інвестиції (ПІ) – це диференціація портфеля шляхом придбання акцій або облігацій іноземної компанії, натомість прямі іноземні інвестиції (ПІІ) вимагають значних їх обсягів або прямого придбання компанії, розташованої в іншій країні, а не лише її цінні папери [3, с. 170].

Зокрема, за динамікою прямих іноземних інвестицій можна оцінити інвестиційний клімат країни. За період 2014–2023 рр. сума вкладених прямих інвестицій в економіку України була найбільшою у 2021 році, що може бути пов'язано із ухваленням законопроекту про «інвест-нянь», який започаткував комплексний підхід до підтримки інвесторів у формі податкових пільг та інших стимулюючих заходів.

Однак, в цілому інвестиційний клімат держави далекий до бажаного, особливо у сучасних умовах ведення воєнних дій. Зрозуміло, що інвестиційні рішення залежать від балансу рівнів ризику та очікуваного прибутку. З позицій захищеності інвестиційна безпека передбачає розробку дієвого механізму управління інвестиційними ризиками щодо реалізації захисту майнових прав інвестора. Окрім того, існують фактори безпеки, які залежать безпосередньо від діяльності самих суб'єктів господарювання. Мається на увазі підвищення рівня оперативності обліково-аналітичного забезпечення іноземних інвестицій з урахуванням специфіки фінансово-господарської діяльності суб'єктів інвестування. Важливим для інвестиційних процесів є порівнюваність на міжнародному рівні облікової інформації з метою усунення значних сумнівів щодо достовірності фінансового стану підприємств.

Стратегія національної безпеки України не передбачає положення про гарантування інвестиційної безпеки щодо залучених іноземних інвестицій. Тому до уваги беремо методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки [6], у яких основними індикаторами за складовими інвестиційної безпеки зазначено індекс інвестиційної привабливості та відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до рівня валового внутрішнього продукту.

Індекс інвестиційної привабливості можна розглядати з точки зору узагальнених переваг та сприятливих інвестиційних умов, що відповідають індивідуальним очікуванням інвестора. В цілому по

Україні цей індекс як комплексний показник розраховують щороку на основі експертних оцінок Європейської Бізнес Асоціації. Зокрема, він оцінюється від 1 до 5 балів. У діапазоні від 1 до 3 він засвідчує про негативне ставлення до бізнесу як інвестиційного партнера, діапазон 3–4 визначає нейтральне ставлення, у межах від 4 до 5 – позитивне.

Опитування, проведені асоціацією у 2023 році показали невелике зниження індексу, який склав 2,44 бали (з максимальних 5) порівняно до 2,48 у другій половині 2022 р. [5]. Зауважимо, що від початку повномасштабної військової агресії росії проти України значення показника сягнуло позначки 2,17, що є найменшим за останнє десятиліття. Як бачимо, індекс не покинув негативної площини і це свідчить про те, що інвестиційний клімат в Україні не сприяє зростанню обсягу іноземних інвестицій.

Узагальнюючим показником інвестиційної безпеки є частка нагромадження інвестицій у ВВП (табл. 3). Протягом аналізованого періоду чистий приріст ПІ до ВВП лише у 2021 році має «безпечне» значення. У 2022 році цей показник сягає найбільш небезпечного рівня, оскільки ВВП зростає швидшими темпами. Також підкреслимо, що нагромадження прямих інвестицій у співвідношенні до ВВП з 2020 року зменшуються, не досягаючи рівня порогового значення індикатора.

Таблиця 3

Показники співвідношення прямих іноземних інвестицій до валового внутрішнього продукту як індикатор інвестиційної безпеки

Рік	ПІ в Україні, млрд дол.	ВВП, млрд дол.	Обсяг ПІ до ВВП, % (порогове значення індикатора > або = 25%)	Чистий приріст ПІ	Приріст ПІ до ВВП, % (порогове значення становить 5%)
2014	36,1	131,8	27,4	-4,6	-3,5
2015	35,6	90,6	39,3	-0,5	-0,5
2016	37,0	93,3	39,6	1,4	1,5
2017	36,3	112,1	32,4	-0,7	-6,2
2018	35,4	130,8	27,1	-0,9	-6,9
2019	41,7	153,8	27,1	6,3	4,1
2020	37,6	155,6	24,2	-4,1	-2,6
2021	47,8	199,8	23,9	10,2	5,1
2022	34,1	160,5	21,2	-13,7	-8,5

Джерело: сформовано на основі [8, 10]

Окрім вказаних вище факторів, з точки зору забезпечення інвестиційної безпеки необхідно здійснити перевірку та оцінку іноземних інвестицій за країною походження. Так, у географічному розрізі країн – інвесторів перше місце за часткою прямих іноземних інвестицій у їх загальному обсязі посідає Кіпр з найбільшим показником у 2019 р. – 44,2 %. На другому місці – Нідерланди з часткою 19,6 % у 2021 році, далі – Німеччина і Швейцарія – 9,5 %, США – 4,5 %, Люксембург – 4,4 %, Великобританія – 3,3 %, Польща – 3,1 %, Франція – 2,4 %, Австрія – 2,3 %. На 2022 рік порівняно з 2021 роком збільшилися обсяги інвестицій лише з Франції (на 20,6 %) та Великої Британії (на 8,7 %) (табл. 4).

Таблиця 4

Прямі інвестиції в економіку України за країною походження, млрд. дол. США

Рік	Австрія	Велика Британія	Кіпр	Люксембург	Нідерланди	Німеччина	США	Франція	Швейцарія	Всього
2015	0,41	0,13	-2,92	0,17	0,21	0,12	0,08	0,34	0,06	-0,33
2016	0,24	0,35	-0,80	0,07	0,78	0,26	0,02	0,13	0,29	4,05
2017	-0,05	0,21	0,40	0,12	0,38	0,41	0,11	0,11	0,84	3,73
2018	0,06	0,09	1,02	0,01	0,92	0,34	0,13	0,12	0,76	4,73
2019	0,12	0,18	2,66	0,18	0,59	0,09	0,11	0,16	0,29	6,02
2020	0,04	0,22	-0,91	0,21	-0,27	-0,30	-0,01	0,11	0,50	-0,04
2021	0,17	0,24	1,67	0,32	1,43	0,69	0,33	0,18	0,69	7,32
2022	0,12	0,27	-0,07	0,26	-0,54	-0,28	0,21	0,21	0,36	0,56

Джерело: сформовано на основі [10]

Донедавна Кіпр, а на сьогодні Нідерландські Антильські острови – це офіційно визнані офшорні зони в Україні, інвестиції яких пов'язують з раніше виведеним капіталом з України, що повертався назад у статусі міжнародних інвестицій. Такі іноземні інвестиції не передбачають позитивного ефекту зростання економіки. Водночас завданням України щодо забезпечення національних інтересів та безпеки є впровадження за прикладом країн ЄС механізму скринінгу іноземних інвестицій, спрямованого на забезпечення перевірки іноземних ресурсів та унеможливлення недобросовісного їх використання [11].

У більшості країн-членів ЄС Міністерство економіки є уповноваженим органом, відповідальним за проведення процедури перевірки іноземних інвестицій, тоді як рішення щодо погодження або блокування іноземних інвестицій (інвестиційних угод) ухвалюється на рівні Уряду або Президента [8].

Небезпечним фактором є неналежний перерозподіл інвестицій за регіонами та галузями. Нажаль, в економіку України в основному вкладаються кошти у галузі, які забезпечують найвищу швидкість капіталообороту і відносно високу норму прибутку. За 2021 рік, який був найсприятливіший у надходженні іноземного капіталу, найвагоміші обсяги прямих інвестицій були спрямовані у промисловість – 55,2 %, агросферу – 15,4 %, організації з оптової та роздрібною торгівлі – 9,0 %, установи, які здійснюють фінансову і страхову діяльність – 8,8 %. Найменший обсяг у структурі прямих іноземних інвестицій простежується за галуззю освіти (0,01 %) та мистецтва (0,12 %), у професійній, науковій та технічній діяльності.

Аналогічна ситуація з розподілом інвестованих коштів за регіонами. Найбільше інвестицій припадає на великі сировинні та індустріальні регіони, але поза увагою залишаються менш розвинуті області. Лідером з залучення інвестицій залишається Київ (у 2016 році – 92,6 % вкладеного капіталу), Дніпропетровська область (25,3 % у 2018 р. та 22,4 % у 2021 р.), Полтавська – 9,8 % та Запорізька області – 7,1 % [3].

Експерти національного інституту стратегічних досліджень зараховують інвестиційну складову до сектору значного ризику у 2023 році, що може означати високу потребу в забезпеченні інвестиційної безпеки [1]. У зв'язку з цим актуалізується питання діяльності як державних, так і недержавних структур, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки держави в частині реалізації політики іноземного інвестування.

Отже, основними функціями суб'єктів гарантування безпекового іноземного інвестування можна виділити: оцінку поточного стану інвестиційної безпеки та прогноз його подальшого розвитку; розробку галузевих та регіональних індикаторів інвестиційної безпеки; виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз, розробку заходів оперативного та довгострокового характеру з попередження та нейтралізації джерел їх виникнення; запровадження національних принципів інвестиційної політики з урахуванням стимулюючих заходів для іноземного інвестора та захисту національних інтересів; взаємообмін інформацією державних органів та суб'єктів господарювання про виникнення загрозливих чинників та виявлені недоліки у механізмах забезпечення безпекового середовища; співпраця із зарубіжними партнерами відповідно до міжнародних інвестиційних угод щодо забезпечення інвестиційної складової економічної безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у створенні сприятливих умов для економічного розвитку України. На перетині інтересів інвесторів з економічним бажанням максимізувати прибутки стають дотичними основні інтереси держави забезпечити економічний розвиток країни, гарантуючи населенню та суб'єктам господарювання безпеку життєдіяльності та функціонування. Забезпечення економічної безпеки у процесі здійснення іноземного інвестування є не лише стратегічним, а й оперативним завданням, яке має здійснюватися відповідними структурами на кожному її рівні реалізації. Сучасний рівень основних індикаторів засвідчує неналежний рівень інвестиційної безпеки. Необхідно спрямувати зусилля як на відновлення довіри потенційних інвесторів, так і ефективного використання отриманих фінансових ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану : експертно-аналітична доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>.
2. Барановський О.І. Інвестиційна складова фінансової безпеки / О.І. Барановський, М.О. Мороз // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2017. – Вип. 1. – С. 46–59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_1_9.
3. Вітер В.А. Сучасний стан і тенденції розвитку іноземного інвестування в економіку України в умовах інтеграції до ЄС / В.А. Вітер, Ю.С. Цаль-Цалко // Інвестиції: практика та досвід. – 2024. – № 2. – С. 168–176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2818/2854>.
4. Вітер В.А. Тенденції, проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України / В.А. Вітер // Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу : тези виступів IV Міжнар.наук.-практ. конф. – Житомир : Житомирська політехніка, 2023. – С. 30–31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/full-text.pdf>.
5. Інвестиції в Україну: попри війну, бізнес-лідери бачать перспективи / 24 Бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/business/investitsiyiny-potentsial-ukrayini-biznes-lideri-otsinyuyut-perspektivi_n2460476.

6. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
7. Номінальний ВВП України з 2002 по 2022 рр. / Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.
8. Про здійснення іноземних інвестицій у суб'єкти господарювання, що мають стратегічне значення для національної безпеки України : Пояснювальна записка до проекту Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/GI04232A?an=3>.
9. Про основи національної безпеки : Закон України № 964 IV від 19.06.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96415#Text>.
10. Статистика зовнішнього сектору / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/files/ES/IIP_q.pdf.
11. Юрчишин В. Залучення доброзесних інвестицій / В.Юрчишин // Центр Розумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-ПАКТ-8.pdf>.

References:

1. *Aktualni vyklyky ta zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu* (2023), експертно-аналитична доповідь, [Online], available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>
2. Baranovskyi, O.I. and Moroz, M.O. (2017), «Investytsiina skladova finansovoi bezpeky», *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, Issue 1, pp. 46–59, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_1_9
3. Viter, V.A. and Tsalko, Yu.S. (2024), «Suchasnyi stan i tendentsii rozvytku inozemnoho investuvannia v ekonomiku Ukrainy v umovakh intehratsii do YeS», *Investytsii: praktyka ta dosvid*, No. 2, pp. 168–176, [Online], available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2818/2854>
4. Viter, V.A. (2023), «Tendentsii, problemy ta perspektyvy zaluchennia inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy», *Suchasni vyklyky staloho rozvytku biznesu*, tezy vystupiv IV Mizhnr.nauk.-prakt. konf., Zhytomyrska politekhnika, Zhytomyr, pp. 30–31, [Online], available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/full-text.pdf>
5. «Investytsii v Ukrainu: popry viinu, biznes-lidery bachat perspektyvy», *24 Biznes*, [Online], available at: https://24tv.ua/business/investytsiyniy-potensial-ukrayini-biznes-lideri-otsinyuyut-perspektivi_n2460476
6. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2013), *Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy*, Nakaz No. 1277 vid 29.10.2013, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
7. Minfin (2022), *Nominalnyi VVP Ukrainy z 2002 po 2022 rr.*, [Online], available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2020), *Pro zdiisnennia inozemnykh investytsii u subiekty hospodariuvannia, shcho maiut stratehichne znachennia dlia natsionalnoi bezpeky Ukrainy*, Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy, [Online], available at: <https://ips.ligazakon.net/document/GI04232A?an=3>
9. Verkhovna Rada Ukrainy (2003), *Pro osnovy natsionalnoi bezpeky*, Zakon Ukrainy No. 964 IV vid 19.06.2003, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96415#Text>
10. Natsionalnyi bank Ukrainy, *Statystyka zovnishnoho sektoru*, [Online], available at: https://bank.gov.ua/files/ES/IIP_q.pdf
11. Yurchyshyn, V. (2023), «Zaluchennia dobrochesnykh investytsii», *Tsentr Rozumkova*, [Online], available at: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-ПАКТ-8.pdf>

Viter V., Viter S.

Foreign Investments as a Factor Ensuring Economic Security of Ukraine

Abstract. The article explores the theoretical foundations of the concepts of «security», «national security», «economic security», «investment security», and their interrelations within the components of a state's national security. The necessity of attracting foreign investments while considering economic security is emphasized. The authors propose their interpretation of the definition of «investment security in the sphere of foreign investment». Characteristics of national interests in the field of investment security are provided, and directions for forming a system to ensure it are identified. Sources of threats to attracting foreign investments for the domestic economy are identified. The dynamics of the balance of payments according to the financial account and the volumes of foreign direct investments for the years 2014-2023 are examined, providing insight into the country's investment climate. Attention is drawn to the significance of Ukraine's investment attractiveness index, which has been the lowest in the past decade since the onset of full-scale military aggression. This indicates that the investment climate in Ukraine does not contribute to an increase in foreign investment volumes. The analysis focuses on key indicators of investment security, including the investment attractiveness index and the ratio of net FDI inflows to GDP. It is elucidated that since 2016, there has predominantly been a deficit in the balance of payments, and the share of accumulation of foreign direct investment relative to GDP has not reached the threshold level of the indicator. It is highlighted that apart from state-level security factors, there are those that depend directly on the activities of economic entities, particularly the level of timeliness of accounting and analytical support for foreign investments. The main directions of ensuring economic security in the process of attracting foreign capital are determined.

Keywords: foreign investments; investment security; economic security; national security; threats; investment attractiveness; balance of payments.